

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 37/1</i>

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»
протокол від 23.06.2021 р.
№ 4

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для виконання самостійної роботи здобувачами освіти з навчальної дисципліни «ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ГІРНИЧОГО ВИРОБНИЦТВА»

для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «молодший бакалавр»
спеціальності 184 «Гірництво» галузі знань 18 «Виробництво та технології»
гірничо-екологічний факультет
кафедра екології

Рекомендовано на засіданні
кафедри екології
22.04.2021 р., протокол № 4

Розробник: к.е.н., доц.кафедри екології КІРЕЙЦЕВА Ганна

Житомир
2021

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 37/2</i>

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Завдання для самостійної роботи	3
2. Індивідуальні завдання	5
3. Основні терміни і поняття	5
4. Розподіл балів	35
5. Рекомендована література	36

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/3

ВСТУП

Головною метою курсу є сформувати у студентів базові професійні компетентності з економіки, перелік та сутність яких регламентують освітньо-кваліфікаційні характеристики бакалавра з гірництва.

Основними завданнями курсу є:

- ідентифікація підприємства як повноважного суб'єкта ринкової економіки;
- розуміння процесів матеріально-технічного та кадрового забезпечення економічної діяльності гірничого підприємства;
- розрахунок та структуризація витрат підприємства на виробництво продукції;
- визначення фінансових результатів та ефективність діяльності підприємства.

Результати навчання, які студент повинен набути після вивчення курсу:

Зміст дисципліни направлений на формування наступних компетентностей:

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК6. Здатність аналізувати режими експлуатації об'єктів гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування.

СК7. Здатність оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріями забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації

Отримані знання з дисципліни «**ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ГІРНИЧОГО ВИРОБНИЦТВА**» стануть складовими наступних програмних результатів навчання:

РН6. Розробляти технологічні операції та процеси гірничих підприємств.

РН11. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за техніко-економічними критеріями.

РН14. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації.

1. Завдання для самостійної роботи

Протягом вивчення дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання, які є невід'ємною складовою самостійної роботи. Метою є навчитися аналізувати та пропонувати заходи щодо вирішення різноманітних проблем, пов'язаних з практичним впровадженням економічного інструментарію на гірничому підприємстві.

Номер теми	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1.			
Змістовий модуль 1.			
1	Розкрийте сутність ринкової економіки як середовища функціонування суб'єктів господарювання.	1	2
2	Поясніть відмінності між господарською та підприємницькою діяльністю.	1	2
3	Поясніть загальні принципи господарювання та підприємництва в Україні.	1	2
4	Розкрийте видове різноманіття підприємств за різними ознаками.	1	2
5	Поясніть відмінності між основними організаційно-правовими формами об'єднань підприємств.	1	2
6	Що являє собою гірниче підприємство як суб'єкт економічної діяльності.	2	2
7	Поясніть специфічні характеристики гірничого підприємства.	1	2
8	Розкрийте механізм функціонування підприємства як відкритої системи.	2	2
9	Поясніть зміст та значущість стратегічного планування для підприємства.	1	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/4

Змістовий модуль 2.			18
10	Поясніть економічну сутність основних засобів підприємства. Поясніть види структур основних засобів. Яку інформацію надає таке структурування?	1	2
11	Поясніть форми організації обліку основних засобів на підприємстві. Яким чином використовуються отримані результати обліку?	1	3
12	Що розуміють під зносом основних виробничих засобів. Які рішення та в яких випадках мають прийматись керівництвом щодо основних засобів. Поясніть фактори, що впливають на ступінь зношення основних засобів.	1	2
13	Поясніть цілі амортизації основних засобів. Поясніть відмінності методів амортизації основних засобів	2	2
14	Поясніть узагальнюючі показники ефективності використання основних виробничих засобів та шляхи поліпшення цих показників.	1	2
15	Розкрийте економічну сутність оборотних фондів, визначте склад, наведіть приклади можливої їх систематизації та структури. Визначте та розкрийте сутність джерел формування та поповнення оборотних фондів.	1	2
16	Графічно позначте кругообіг оборотних фондів та поясніть сутність його стадій. Розкрийте цілі та сутність процесу нормування оборотних фондів.	2	2
17	Охарактеризуйте показники ефективності використання оборотних фондів, наведіть шляхи покращення їх використання.	1	2
18	Порівняйте між собою головні ознаки основних та оборотних фондів виробництва підприємства	1	2
Змістовий модуль 3.			19
19	Визначте поняття «персонал», наведіть його склад та структуру, охарактеризуйте сутність змінної та умовно-постійної категорій трудящих. Розкрийте сутність якісного та кількісного планування персоналу різних категорій.	2	3
20	Охарактеризуйте категорії «явочний та списковий» склад робітників. Наведіть методи визначення явочного складу робочих. На підставі чого визначається кількість керівників, спеціалістів? Наведіть методику розрахунку коефіцієнту спискового складу.	1	3
21	Наведіть методику визначення продуктивності праці персоналу різних категорій. Поясніть внутрішні та зовнішні джерела контингенту на вакантні робочі місця підприємства	2	3
22	Дайте характеристику процесу руху персоналу підприємства. Поясніть напрями підвищення продуктивності праці персоналу підприємства.	1	3
23	Поясніть економічний зміст заробітної платні, розкрийте сутність принципів її формування. Поясніть форми та системи оплати праці, поясніть принципову різницю між формами оплати з огляду на спосіб визначення результатів роботи	2	2
24	Охарактеризуйте значення тарифно-кваліфікаційного довідника, тарифної сітки та тарифних ставок при розрахунку заробітної плати. Розкрийте сутність нарахування заробітної плати при прямій відрядній, відрядно-преміальній та акордній системах оплати труда. Розкрийте сутність нарахування заробітної плати при простій почасовій, почасово-преміальній та окладній системах оплати труда.	1	2
25	Визначте структуру заробітної плати та поясніть сутність складових такої структури. Які функції виконує зарплата? Хто має розуміти ці функції та при прийнятті яких рішень використовувати ці знання?	1	2
Змістовий модуль 4.			18
26	Позначте сутність економічних витрат виробництва. Розкрийте різницю між витратами на продукцію та її собівартістю, наведіть формулу її розрахунку. Охарактеризуйте види витрат та види собівартості.	2	2
27	Поясніть сутність кошторису витрат на виробництво та калькуляції собівартості продукції. Здійсніть типове групування витрат за калькуляційними статтями.	1	2
28	Визначте та розкрийте фактори впливу на рівень собівартості продукції.	1	2
29	Розробіть та охарактеризуйте напрямки зниження економічних витрат на продукцію.	1	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/5

30	Розкрийте сутність вартісної оцінки продукції підприємства. Розкрийте економічний зміст та складові доходу. Поясніть різницю між доходом та прибутком.	1	2
31	Поясніть економічний зміст прибутку, охарактеризуйте види прибутку. Позначте джерела формування та визначте напрямки використання чистого прибутку.	1	2
32	Розкрийте економічний зміст рентабельності виробництва та рентабельності продукції. Сплануйте напрямки підвищення рівня рентабельності виробництва та продукції.	1	2
33	Розкрийте сутність рентабельності окремого виду продукції. Для чого визначають цей вид рентабельності?	1	3
34	Поясніть взаємозв'язок між показниками: собівартість, ціна, дохід від реалізації продукції, прибуток. Сплануйте напрямки збільшення прибутку підприємства.	1	2
Всього за змістовним модулем 4		10	19
Всього за модулем 1		42	74
Усього годин		42	74

2. Індивідуальні завдання

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Для того щоб ефективно управляти підприємством, слід володіти інформацією про результативність його діяльності і на її основі приймати відповідні рішення.

В умовах становлення ринкових відносин фінансово-економічний [аналіз діяльності підприємства](#) особливо необхідний і повинен бути спрямований на подальший економічний і соціальний розвиток підприємств, зміцнення їх фінансового стану, підвищення ефективності використання господарського потенціалу.

Діяльність підприємств в умовах ринкової економіки пов'язана з необхідністю підвищувати [ефективність виробництва](#), конкурентоспроможність продукції і послуг. Зробити це неможливо без систематичного фінансового аналізу підприємства, який дає можливість виробити необхідну стратегію і тактику розвитку підприємства і на їх основі сформуванню оптимальну виробничу програму, виявити резерви [підвищення ефективності виробництва](#).

Мета індивідуального завдання полягає в обґрунтуванні та поглибленні теоретичних, методичних, організаційно-економічних аспектів та систематизації вже існуючих наукових здобутків на ниві управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі завдання:

- проаналізувати використання основних засобів;
- проаналізувати специфіку роботи підприємства, розкрити зміст, напрями та методи використання матеріальних ресурсів;
- розглянути питання ефективного використання трудових ресурсів;
- розглянути питання фінансового стану підприємства.

Об'єктом дослідження є діяльність підприємства, на якому студенти проходили виробничу практику або підприємство по якому буде захищатись дипломна бакалаврська робота

Предмет дослідження – виробничий процес як основа всього виробництва.

У процесі виконання завдання мають бути використанні наступні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, моделювання, аналіз і синтез.

. Основні терміни і поняття

Амортизаційні відрахування – перенесення частини вартості основних фондів із метою відшкодування їх зношення. Амортизаційні відрахування включаються до собівартості продукції (роботи, послуг) і тим самим переходять у її ціну. Після реалізації

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/6

продукції вони формують амортизаційний фонд, кошти якого використовуються для відтворення основного капіталу.

англ. depreciation.

Амортизація (лат. *amortisatio* – погашення, від *mors (mortis)* смерть) – процес систематичного, поступового перенесення вартості частини основного капіталу (основних фондів), у міру його фізичного зношення, на витрати виробництва протягом терміну корисної (встановленої) експлуатації засобів виробництва.

англ. amortization.

Асоціація (лат. *associatio* – сполучення, з'єднання, від *associo* – з'єдную) – добровільне договірне об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб із метою постійної координації спільної господарської діяльності за умов збереження самостійності й незалежності всіх, хто в нього входить. Асоціація – найбільш

«м'яка» форма об'єднання з метою ведення спільної діяльності, взаємодопомоги економічних суб'єктів. Асоціація здійснює виконання науково-технічних, комерційних, соціальних, виробничих завдань, які мають значення для суб'єктів, що в неї входять, на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів. Члени асоціації можуть входити в інші договірні об'єднання без узгодження з асоціацією.

англ. association.

Валова виручка – загальна сума коштів, отриманих від реалізації продукції, матеріальних цінностей, від виконання робіт і надання послуг. Валова виручка включає основну частину (від реалізації товарної продукції) і додаткову (від реалізації продукції непромислового характеру). Валова виручка визначається у фактичних цінах реалізації.

англ. gross proceeds.

Вартість – 1) суспільно необхідна праця, втілена в товарі; 2) грошове вираження відносин між суб'єктами товарно-ринкової економіки, які пов'язані із суспільним поділом праці та обміном результатами виробничої діяльності.

англ. cost.

Вартість основних фондів на кінець року – показник обліку та оцінки фондів, який визначають, враховуючи їх вартість на початок року, вартість тих, що були введені в експлуатацію протягом року, і тих, що за цей самий період були зняті з балансу підприємства.

англ. cost of fixed assets at the end of the year.

Вартість основних фондів середньорічна – показник обліку та оцінки фондів визначений на базі їх вартості на початок року, тих, що були введені в експлуатацію протягом року, й тих, що за цей самий період були зняті з балансу підприємства. Для точності визначення цього показника враховують, скільки повних місяців у році діяли засоби, що були введені в експлуатацію, а також ті, що були зняті з балансу.

англ. average cost of capital assets.

Вартість основних фондів балансова – показник оцінки засобів виробництва на початок і на кінець кожного року, визначений балансовим методом за даними бухгалтерського обліку про їх наявність і рух. Балансова вартість – це, як правило, змішана оцінка засобів, оскільки частина інвентарних об'єктів знаходиться на балансі за відновною вартістю на момент останньої переоцінки, а ті, що були придбані після цього, – за початковою вартістю.

англ. carrying cost of fixed assets.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/7

Вартість основних фондів відновна (відновлювальна) – показник відтворення фондів підприємства за чинними цінами. Визначають у момент переоцінки всіх наявних там об'єктів у сучасних умовах. При цьому беруть до уваги сформовані на час проведення переоцінки умови відтворення основних фондів, зокрема кошторис будівельно-монтажних робіт, ціни на машини, устаткування, транспортні тарифи та інші вартісні параметри.

англ. replacement cost of fixed assets.

Вартість основних фондів залишкова – показник оцінки засобів виробництва, вартість яка ще не перенесена на валові витрати готової продукції за станом на дату виконання операції. Обчислюють на підставі початкової або відновної вартості.

англ. residual cost of capital assets.

Вартість основних фондів ліквідаційна – показник обліку матеріальних цінностей, визначений після припинення експлуатації об'єктів (вузлів і деталей машин чи обладнання, металевого брухту тощо), за винятком витрат, пов'язаних із їхньою ліквідацією.

англ. disposal cost of fixed assets.

Вартість основних фондів початкова (первісна) – показник обліку виробничих потужностей, що передбачає зарахування їх на баланс підприємства. Охоплює суми, сплачені постачальниками активів та підрядникам за виконані будівельно-монтажні роботи; а також реєстраційні збори, державне мито та аналогічні внески, пов'язані з придбанням (отриманням) прав на кожен об'єкт; суми ввізного мита; суму непрямих податків, оплачених у процесі придбання (створення) об'єктів (якщо їх не відшкодовують підприємству); витрати на страхування ризиків, пов'язаних з їх доставкою; витрати на встановлення, монтаж, налагодження засобів; інші витрати, що пішли на їхнє доведення до придатного для використання стану. Первісна вартість залишається незмінною впродовж усього терміну експлуатації основних засобів.

англ. initial cost of fixed assets.

Вивільнення обігових коштів абсолютне – показник ефективності використання оборотних фондів, який за економічним змістом характеризує суму обігових коштів, що з'явилися на підприємстві внаслідок прискорення їх оборотності. Обчислюється як різниця між величиною обігових коштів у плановому періоді та їх величиною в базовому періоді.

англ. absolute release of current (working) funds.

Вивільнення обігових коштів відносне – показник ефективності використання оборотних фондів, економічний зміст котрого полягає в різниці між обсягом обігових коштів, які підприємство передбачає задіяти у випуску продукції згідно з базовим рівнем їх оборотності, та обсягом коштів, дійсно використаних для фактичного випуску продукції.

Обчислюється з урахуванням обсягу продукції, випущеної в базовому періоді, тривалості одного обороту протягом планованого та базового періодів, тривалості календарного періоду, стосовно якого визначають цей показник.

англ. relative release of working capital (working).

Виробничий ризик – загроза зниження запланованих обсягів виробництва та реалізації продукції через простій, відсутність необхідної кількості матеріалів, підвищення обсягів відходів, збільшення витрат матеріальних в результаті перевитрати матеріалів, низьку дисципліну поставок матеріальних ресурсів.

англ. production risk.

Виручка від реалізації продукції – один з кінцевих результатів виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства. Являє собою суму коштів, що

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/8

фактично надійшли на рахунки підприємства в банку, в касу підприємства та інші надходження від оплати реалізованої продукції (робіт, послуг) за певний період. Показник включає суми, отримані від реалізації готової продукції та напівфабрикатів власного виробництва, від виконання робіт і надання послуг промислового характеру, купованих виробів (раніше придбаних вузлів і деталей для комплектації) та ін. Цей вид виручки також включає кошти, одержані від продажу раніше придбаних підприємством товарно-матеріальних цінностей, які виявились зайвими через зміну виробничої програми чи з інших причин. Із цих сум підприємство відшкодовує витрати на виробництво та реалізацію продукції (на придбання матеріалів і сировини, палива та енергії, ремонт й експлуатацію машин і устаткування, оплату праці та ін.). Решта коштів, що залишилась після перелічених витрат, становить прибуток підприємства.

англ. proceeds from sales.

Витрати – показник, що набуває таких значень: 1) зниження економічної вигоди протягом звітного періоду у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що зумовлює зменшення обсягу власного капіталу, за винятком його розподілу між учасниками (акціонерами) чи вилучення (за умови, що перелічене можливо достовірно оцінити); 2) грошове вираження суми ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових активів), використаних із певною метою у процесі виробництва, обігу та розподілу продукції; 3) економічний показник роботи підприємства, котрий характеризує суму коштів, використаних у процесі господарської діяльності.

англ. costs.

Витрати адміністративно-господарські – поточне використання коштів, пов'язане з управлінням та обслуговуванням організацій як частина накладних витрат виробництва (основна й додаткова зарплата адміністративно- управлінського персоналу з відповідними нарахуваннями на неї; канцелярські, поштові, телефонні, витрати; утримання легкового транспорту; утримання офісних приміщень; витрати на службові відрядження адміністративно- управлінського персоналу; орендна плата за приміщення тощо).

англ. administrative costs.

Витрати змінні – поточне використання матеріальних (сировина, паливо, електроенергія для технологічних процесів, транспортні послуги) і трудових ресурсів (оплата праці робітників-відрядників) на виробництво продукції (робіт, послуг), обсяг якого змінюється пропорційно до обсягу виробництва. Здебільшого ці витрати нормують у розрахунку на одиницю продукції. За рівнем залежності від обсягу виробництва витрати змінні (прямі) поділяють на пропорційні (лінійні), прогресивні та дегресивні.

англ. variable cost.

Витрати на виробництво продукції – сукупність виражених у грошовій формі ресурсів поточного використання, пов'язаних з виробництвом продукції (робіт, послуг), отриманням та застосуванням природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів, трудових ресурсів. Витрати, враховані в собівартості продукції (робіт, послуг), групуються відповідно до їх економічного змісту таким чином: матеріальні (за винятком вартості зворотних відходів); на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; на амортизацію основних фондів та інші.

англ. costs of production.

Витрати накладні – поточне використання коштів на обслуговування господарської діяльності підприємства, не пов'язаної безпосередньо з виробництвом конкретної продукції, а тому певним чином розподілене між собівартістю всіх видів продукції, що виробляє підприємство. До накладних, зокрема, належать витрати на управління, організацію виробництва, створення необхідних умов праці тощо.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/9

англ. overhead costs.

Витрати непрямі – поточне використання коштів на виробництво декількох видів продукції, що входять у собівартість не прямо, а опосередковано – за допомогою спеціальних розрахунків у певній пропорції відповідно до економічно обґрунтованих нормативів. До типових непрямих належать адміністративно-управлінські витрати.

англ. indirect costs.

Витрати основні – безпосереднє грошове забезпечення процесу виготовлення продукції (кошти, використані на сировину, матеріали, паливо, енергію, заробітну плату виробничого персоналу, амортизаційні відрахування).

англ. basic costs.

Витрати повні – сукупність усіх поточних сум (постійних і змінних), які підприємство використало на виробництво та реалізацією продукції. Крім виробничих, включають витрати на маркетинг, утримання адміністрації, виплату дивідендів та інші централізовані корпоративні витрати.

англ. full costs.

Витрати позавиробничі – спрямування коштів на реалізацією продукції (робіт, послуг), вважаються частиною її повної собівартості.

англ. non-manufacturing costs.

Витрати позареалізаційні – поточні суми коштів, необхідних на здійснення активної чи пасивної економічної діяльності, але безпосередньо не пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції (послуг). Це, наприклад, витрати на оренду майна; оплату штрафів, неустойок за порушення договірних чи боргових зобов'язань; на відшкодування завданих збитків; а також збитків минулих років, виявлених у звітному році тощо.

англ. non-operating expenses.

Витрати прямі – використання коштів, пов'язане безпосередньо з виробництвом продукції (на придбання матеріалів, на заробітну плату виробничого персоналу, паливо, енергію на технологічні потреби).

англ. direct costs.

Витрати постійні (умовно-постійні) – поточне використання матеріальних і трудових ресурсів у грошовій формі, пов'язане з виробництвом продукції (виконанням робіт, наданням послуг), що протягом нетривалого часу не залежить від зміни обсягів виробництва. Зазвичай це утримання складів, відрахування на амортизацію машин та механізмів або орендна плата за них, заробітна плата робітників-погодинників, інженерно-технічних працівників; витрати на маркетинг, страхові внески, оплата зобов'язань за облігаційними позиками, адміністративно-господарські витрати на протипожежну і сторожову охорону, а також на охорону праці, техніку безпеки.

англ. conventionally fixed costs.

Відрахування на соціальні заходи – елемент операційних витрат, що являє собою обов'язкове переведення коштів органам державного соціального страхування, пенсійного та фонду зайнятості за визначеними законодавством нормами (у відсотках від фонду оплати праці).

англ. allocations for social events.

Гірниче підприємство — цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 10

комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо).

англ. mining company.

Господарська діяльність – діяльність підприємств у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність

англ. economic activity.

Джерела фінансування капітальних вкладень – кошти, скеровані суб'єктами господарювання на створення нових, розширення, реконструкцію чи технічне переобладнання наявних основних фондів. До них належать: власні фінансові ресурси інвесторів (прибуток, амортизаційні відрахування підприємств, грошові заощадження громадян); позичені фінансові засоби інвесторів (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити); залучені кошти інвесторів (кошти, отримані від реалізації акцій, паїв); бюджетні інвестиційні асигнування; кошти позабюджетних фондів; безоплатні внески, спонсорська допомога юридичних осіб і громадян; кошти страхових компаній.

англ. sources of capital investments.

Джерела формування фінансових ресурсів – сукупність видів грошових засобів для задоволення додаткової потреби в капіталі на майбутній період з метою використання його для розвитку підприємства. Ці джерела поділяють на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні джерела: залучення додаткового акціонерного чи пайового капіталу; безоплатно надана фінансова допомога; безоплатно отримані матеріальні чи нематеріальні активи, банківський кредит; податковий фінансовий кредит; товарний кредит тощо.

Внутрішні джерела: прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства; амортизаційні відрахування від належних підприємству основних фондів і нематеріальних активів тощо.

англ. sources of fund.

Диверсифікація (*лат. diversus – різний, віддалений*) – розширення номенклатури (асортименту) виробництва продукції, одночасне виготовлення багатьох її видів, які технологічно не пов'язані між собою. Диверсифікація означає розподіл інвестицій при виробництві та реалізації різних видів продукції, що знижує ризики господарської діяльності. За таких умов втрати, зумовлені продажем одного виду товару, покриваються вирашем від реалізації іншого, згідно з більш сприятливою ринковою кон'юнктурою. Один із проявів диверсифікації – виникнення фірм-конгломератів, які об'єднують підприємства, не пов'язані між собою «технологічним ланцюгом».

англ. diversification.

Диверсифікація горизонтальна – поповнення асортименту підприємства за рахунок випуску принципово нових типів виробів, які можуть викликати попит у споживачів.

англ. horizontal diversification.

Диверсифікація економічної діяльності – вид маркетингової стратегії на основі розширення напрямів функціонування економічного суб'єкта завдяки його проникненню на інші ринки, технологічно не пов'язані з основною спеціалізацією. Чим більше таких напрямів підприємство запровадило, тим вищий рівень диверсифікації.

англ. diversification of economic activities.

Диверсифікація конгломератна – поповнення асортименту абсолютно новими

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 11

типами виробів, виготовлення яких не пов'язано з ні традиційною для фірми технологією, ні з її нинішніми товарами й ринками.

англ. conglomerate diversification.

Диверсифікація концентрична – поповнення асортименту випуском нових виробів, які в технічному, технологічному та маркетинговому аспектах схожі на товари, котрі виготовляє підприємство.

англ. concentric diversification.

Доплати – окремі суми коштів, додані до заробітної плати, які призначаються працівникам для компенсації або винагороди за суттєві відхилення від нормальних умов праці, за підвищену складність робіт і в разі виконання ними додаткових функцій, що не передбачені їхніми прямими обов'язками. При цьому все перелічене не враховано в тарифних ставках і посадових окладах.

англ. surcharges.

Дотація (*лат. dotatio – дар, пожертвування*) – кошти, що видаються державою у безповоротному порядку підприємствам та організаціям для покриття різниці між їх витратами й доходами.

англ. grant.

Дохід – 1. Збільшення економічних вигід протягом звітного періоду або у формі придбання чи зростання активів чи зменшення зобов'язань, що забезпечує зростання капіталу за рахунок внесків учасників (акціонерів). 2. Гроші або матеріальні цінності, виручені від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності. 3. Сума будь-яких коштів, вартість матеріальних та нематеріальних ресурсів, інших активів, зокрема цінних паперів, одержаних платником податку у власність, нарахованих на його користь протягом відповідного податкового звітного періоду.

англ. income.

Дохід валовий – загальний обсяг коштів за певний період (виручка підприємства, організації), отриманих суб'єктом економіки від будь-якого виду діяльності (основного, допоміжних, виробництва, від надання додаткових послуг, у вигляді грошових та матеріальних надходжень тощо). Валовий дохід зосереджує в собі такі види доходів підприємства: від реалізації товарів (виконання робіт, надання послуг); цінних паперів; від здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг, торгівлі валютними цінностями, борговими зобов'язаннями та вимогами; товарообмінних (бартерних) операцій; від операцій фінансового та оперативного лізингу; від спільної діяльності, а також отриманих у вигляді дивідендів від нерезидентів, від позареалізаційних операцій, у тому числі у вигляді безповоротної фінансової допомоги; суми невикористаної частини коштів, що повертаються із страхових резервів та суми повернутої заборгованості в порядку, передбаченому чинним законодавством; суми штрафів, неустойок, пені, державного мита, сплачені раніше й відшкодовані суб'єкту підприємницької діяльності за рішенням суду.

англ. gross income.

Ефект (*лат. effectus – виконання, дія*) – досягнутий результат різних видів діяльності у певній формі вияву – матеріальній, грошовій, соціальній, екологічній тощо.

англ. effect.

Ефект економічний – досягнутий результат економічної діяльності, зиск від неї, обчислений як різниця між грошовим доходом від цієї діяльності та грошовими витратами

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1 Арк 37/ 12	

на її реалізацію.

англ. economic effect.

Ефективність – співвідношення між результатами виробничо- господарської діяльності суб'єкта (ефектом) і використаними для їх досягнення матеріальними, трудовими, фінансовими та іншими ресурсами.

англ. effectiveness.

Ефективність економічна – 1. Результативність економічної діяльності суб'єкта, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту до затрат ресурсів, які його зумовили. 2. Забезпечення найбільшого обсягу виробництва за умов використання певної кількості ресурсів.

англ. economic efficiency.

Заробітна плата – винагорода, обчислена в грошовій формі, котра виплачується роботодавцем працівникові за трудовим договором з урахуванням кількості й затраченої ним праці, з метою особистого використання. Розмір номінальної заробітної плати зумовлений кількісними та якісними показниками праці; вартістю робочої сили; відповідністю між її попитом та пропозицією на ринку праці.

англ. salary.

Заробітна плата відрядна – форма винагороди, нарахованої працівникам відповідно до відрядної розцінки за одиницю виконаної (планованої) роботи (виготовленої продукції) та кількості такої роботи (продукції). Основною умовою застосування відрядної оплати є наявність кількісних показників діяльності, що піддаються точному обліку, таким чином, сума заробітку напряду залежить від обсягу виконаної роботи. Існують такі системи відрядної форми оплати: пряма індивідуальна відрядна, пряма колективна відрядна, непряма відрядна, відрядно-прогресивна, відрядно-преміальна, акордна. Кожна з цих систем залежно від форм організації виробництва може діяти індивідуально та стосуватись колективу працівників (бригади).

англ. piece salary.

Заробітна плата додаткова – винагорода за невідпрацьований на основному місці роботи час згідно з вимогами трудового законодавства. До складу додаткової заробітної плати включають нарахування на чергову й додаткові відпустки; компенсацію за невикористану відпустку при звільненні; винагороду за роботу, пов'язану з виконанням державних і громадських обов'язків.

англ. supplement salary.

Заробітна плата мінімальна – законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці.

англ. minimum salary.

Заробітна плата нарахована – загальна величина винагороди, обрахована, виходячи з чинних тарифних ставок або окладів до моменту утримання з неї різних податків, відрахувань на соціальне страхування, внесків і податків.

англ. charged salary.

Заробітна плата номінальна – сума грошей, яку працівник отримує відповідно до кількості та якості затраченої ним праці протягом періоду роботи.

Її рівень не пов'язаний з цінами на товари й послуги, а розмір не дає уявлення про

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 13

реальні матеріальні можливості працівника.

англ. nominal salary.

Заробітна плата основна – відносно постійна частина отримуваної працівником суми, нарахованої згідно з чинними тарифами, окладами, нормами.

англ. main salary.

Заробітна плата погодинна – винагорода, яку працівникові нараховують залежно від кількості затраченого ним робочого часу (відпрацьованих годин) і тарифної ставки відповідного розряду. Погодинна оплата буває простою (прямою), погодинно-преміальною, окладною.

англ. hourly salary.

Заробітна плата реальна – відповідає кількості товарів і послуг, які може фактично придбати (отримати) працівник за номінальну заробітну плату після відрахування податків. Заробітна плата реальна прямо пропорційна номінальній та обернено пропорційна розміру податкової ставки, рівню цін на предмети споживання та послуги.

англ. real salary.

Засоби виробництва – сукупність знарядь і предметів праці.

англ. means of production.

Засоби (знаряддя) праці – комплекс речей (технічні системи), за допомогою яких людина впливає на предмет праці, створює матеріальні блага.

англ. means of labor.

Збитки (збиток) – 1. У господарській практиці безповоротно втрачені суб'єктом кошти чи майно; зменшення матеріальних і грошових ресурсів унаслідок перевищення витрат над доходами в процесі господарської діяльності. 2. Перевищення витрат підприємства над його доходами, коли виручка від реалізації продукції (робіт чи послуг) не покриває витрат на її виробництво та реалізацію, або виникає внаслідок позареалізаційних втрат, котрі перевищують прибуток від реалізації (сплачені штрафи, пені, неустойки, збитки від стихійного лиха та інше). 3. Вартісне (грошове) вираження майнової шкоди, завданої протиправними діями одного суб'єкта підприємництва іншому.

англ. losses (loss).

Зворотні виробничі фонди – предмети праці (сировина, основні, допоміжні матеріали, паливо тощо).

англ. return productive assets.

Зношення – зменшення вартості основних фондів у процесі їх використання та природного старіння.

англ. wear and tear.

Звичайна діяльність - будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення

англ. normal activity.

Інвестиційний ризик – ймовірність невинного (помилкового) вибору сфери інвестування; втрат при зміні процентних ставок, підвищення рівня інфляції.

англ. investment risk.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 14

Інтенсифікація (франц. *intensification*, від лат. *intensio* – напруження, зусилля і *fasio* – роблю) **виробництва** – збільшення обсягу випуску продукції за рахунок підвищення технічного рівня та вдосконалення організації виробництва й праці, повного та ефективного використання матеріальних, природних, трудових і фінансових ресурсів.

англ. **intensification of production.**

Інфляція (лат. *inflatio* – роздмухування, розбухання) – процес знецінення грошей, викликаний зростанням цін на основні групи товарів та послуг. Інфляція, як правило, супроводжується переповненням каналів грошового обігу надлишковою кількістю готівки (емісія грошових знаків понад їх потребу), що не забезпечено відповідним збільшенням товарної маси або підвищенням якості продукції, робіт, послуг.

англ. **inflation.**

Кадри (трудові ресурси, персонал) підприємства – сукупність працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, постійно зайнятих у виробничо-господарській, фінансовій та комерційній діяльності підприємства.

англ. **enterprise personnel (human resources).**

Калькуляція (лат. *calculatio* – підрахування) – 1. Розрахунок, обчислення в грошовому вимірі певних економічних показників (планових і фактичних): собівартості продукції (робіт, послуг), гуртових та інших цін. 2. Форма документа, у якому розраховують собівартість (усі витрати на виробництво та реалізацію) одиниці роботи (продукції, послуг) за встановленими статтями. Базові статті калькуляції такі: сировина, основні матеріали і напівфабрикати, паливо та енергія всіх видів для технологічних потреб, заробітна плата виробничого персоналу й нарахування на заробітну плату, витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальноцехові та загальнозаводські витрати.

англ. **calculation.**

Калькуляція витрат за економічно однорідним елементами – розрахунок виробничих витрат однакових за своїм економічним змістом й економічним призначенням незалежно від місця їх виникнення та функціональної ролі у виробничому процесі. Типовим є таке групування витрат за економічними елементами: 1. Сировина та матеріали основні (за винятком зворотних відходів). 2. Допоміжні матеріали. 3. Придбані напівфабрикати та комплектувальні вироби. 4. Паливо зі сторони. 5. Енергія, отримана від постачальників. 6. Заробітна плата персоналу підприємства. 7. Нарахування на заробітну плату. 8. Відшкодування основних фондів (амортизація). 9. Інші грошові витрати.

англ. **costing for economically homogeneous elements.**

Калькуляція витрат за комплексними статтями – грошове вираження виробничих ресурсів, що відіграють однакову функціональну роль у виробничому процесі й розраховується стосовно окремих ланок виробництва (наприклад, витрати на розкривні, підготовчі, видобувні роботи в кар'єрі та шахті, на транспортування корисної копалини та гірничої породи, відвалоутворення). Будучи економічно неоднорідними, калькуляційні статті містять різні елементи витрат. Типовим буде такий їхній перелік за калькуляційними статтями: 1. Матеріали (за винятком зворотних відходів).

2. Паливо для технологічних потреб. 3. Енергія для технологічних потреб.

4. Основна й додаткова заробітна плата виробничого персоналу. 5. Нарахування на заробітну плату виробничого персоналу. 6. Витрати на підготовку та освоєння випуску нової продукції. 7. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання. 8. Цехові витрати. Дільнична (цехова) собівартість (сума за статтями 1–8). 9. Загальнозаводські витрати. Виробнича собівартість (сума за статтями 1–9). 10. Позавиробничі витрати. Повна (комерційна) собівартість (сума за статтями 1–10).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 15

англ. costing for comprehensive articles.

Калькуляція собівартості – грошове вираження витрат на виробництво та реалізацію одиниці продукції, виконання одиничного обсягу робіт або надання послуг. Собівартість одиниці продукції визначається за калькуляційними статтями (комплексними статтями витрат) та за економічно однорідними елементами витрат. Принципова відмінність групування витрат за статтями калькуляції від групування за економічними елементами полягає в тому, що перший тип групування включає комплексні статті, які об'єднують елементи неоднорідного економічного змісту, в основі якого призначення витрат і місце їх формування, а також спосіб розподілу між окремими видами продукції.

англ. costing.

Капітальне (*лат. capitalis – головний*) **будівництво** – процес цільового використання капітальних вкладень.

англ. capital construction.

Капітальні вкладення – грошове вираження сукупних видатків на будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переобладнання наявних основних фондів виробничого й невиробничого призначення. Джерелами фінансування капітальних вкладень є кошти державного бюджету (централізовані капітальні вкладення), прибуток та амортизаційний фонд підприємств й організацій, кредити банків, інвестиційних фондів, кошти приватних організацій і підприємств, внески населення (нецентралізовані капітальні вкладення). Капітальні вкладення можуть спрямовуватись в основні фонди сфери матеріального виробництва (капітальні вкладення виробничого призначення), а також в основні фонди невиробничої сфери (капітальні вкладення невиробничого призначення).

англ. capital expenditures.

Керівники – працівники, зайняті у сфері планування, організації, управління, контролю за виробничим процесом, що обіймають керівні посади на підприємстві та в його структурних підрозділах.

англ. leaders.

Коефіцієнт вибуття основних фондів – показник, що відображає рівень їхнього відтворення. Обчислюється як відношення кількості основних фондів, що перестали діяти протягом року, до наявних на його початок. У розрахунку може бути задіяна вся сукупність основних фондів, а також окремі їх види. У першому випадку обчислення виконують у вартісному вимірі, а в другому – у натуральних одиницях (кількість і потужність об'єктів). Динаміка цього показника за кілька років характеризує зміну інтенсивності вибуття основних фондів.

англ. disposal factor of fixed assets.

Коефіцієнт екстенсивного навантаження фондів – показник рівня використання основних виробничих фондів підприємства. Обчислюється як відношення відпрацьованого (фактичного) часу роботи фондів до календарного (планового).

англ. extensive load factor of funds.

Коефіцієнт завантаження обігових коштів в обороті – показник ефективності використання оборотних фондів підприємства, що відображає кількість обігових коштів, котра припадає на одиницю реалізованої продукції. Являє собою відношення середнього залишку обігових коштів за певний період до обсягу реалізованої продукції протягом того самого періоду.

англ. load factor of working (working) money in circulation.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 16

Коефіцієнт зношення основних фондів – показник їхнього стану, що являє собою відношення суми амортизаційних відрахувань протягом усього терміну експлуатації фондів до їх первісної вартості.

англ. ratio of fixed assets.

Коефіцієнт інтенсивного навантаження фондів (коефіцієнт використання виробничої потужності) – показник рівня використання основних виробничих фондів, виражений відношенням досягнутої ними продуктивності до їхньої технічної потужності.

англ. intensive load factor of funds (utilization of production capacity).

Коефіцієнт обертання обігових коштів – показник ефективності використання оборотних фондів, що відображає кількість циклів їх руху за певний календарний період або кількість реалізованої продукції, котра припадає на кожну гривню обігових коштів. Показник визначають як відношення обсягу реалізованої продукції протягом календарного періоду до середнього залишку обігових коштів за той самий період.

англ. ratio of current rotation (working) of funds.

Коефіцієнт оновлення основних фондів – показник рівня їхнього відтворення на підприємстві, обчислений як відношення вартості введених в експлуатацію протягом року об'єктів, до їх вартості на кінець року. Може характеризувати як загальну сукупність основних фондів, так і окремих їх видів (груп) у грошовому чи натуральному вимірі (за кількістю чи потужністю).

англ. replacement factor of fixed assets.

Коефіцієнт рентабельності – показник, який характеризує поточну ефективність виробництва і визначений у вигляді відношення валового прибутку від реалізації виробленої продукції до її собівартості.

англ. profitability ratio.

Коефіцієнт облікового складу персоналу середньорічний плановий – показник визначення кількості працівників. Обчислюється як відношення номінального балансу робочого часу підприємства (дільниці) до номінального балансу робочого часу одного працівника за рік.

англ. average planned factor of personnel.

Коефіцієнт облікового складу персоналу середньорічний фактичний – показник визначення кількості працівників. Обчислюється як відношення облікової кількості працівників до кількості тих, що вийшли на роботу.

англ. average actual factor of personnel.

Комерційний ризик – загроза зниження обсягів реалізації через конкурентну боротьбу; введення обмежень на продаж; непередбачені зниження обсягів планових контрактів, що збільшує витрати на одиницю обсягу реалізованого товару; втрати якості продукції в процесі транспортування, що призводить до зниження його ціни.

англ. commercial risk.

Консорціум (*лат. consortium – співучасть, спільність*) – організаційна форма тимчасового добровільного об'єднання (угода) між декількома фірмами, банками, компаніями для спільної реалізації будь-якого великого проекту, його фінансування, будівництва об'єкта, виконання цільової науково-технічної, природоохоронної чи іншої програми тощо. Банки нерідко об'єднуються в консорціуми для реалізації великих і досить

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 17

перспективних, але ризикованих проектів, зменшуючи таким чином ступінь ризику для кожного учасника. Члени консорціуму укладають між собою договір, у якому визначено частки кожного з них у витратах, фінансуванні проекту і, відповідно, в очікуваному прибутку, форму участі в реалізації проекту. Серед переваг угод, укладених з консорціумом, – їх гнучкість, різноманітність форм, відсутність жорстких вимог щодо обмеження можливості організації таких об'єднань. Учасники консорціуму повністю зберігають свою юридичну, господарську, економічну самостійність, можуть одночасно входити до інших консорціумів, асоціацій тощо. Після реалізації програм, для виконання яких було створено консорціум, він припиняє свою діяльність.

англ. consortium.

Концерн (*англ. concern – об'єднання*) – форма об'єднання підприємств різних галузей, які ведуть спільну діяльність на основі добровільної централізації науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної політики. Кожний учасник концерну зберігає, як правило, виробничу й частково комерційну самостійність, у той же час головна фірма концерну контролює фінансову діяльність усіх учасників. Для управління концерном іноді створюється холдингова компанія.

англ. concern.

Кон'юнктура економічна – обстановка, постійно змінювана ситуація, характерна сукупністю показників, які відображають стан світової економіки, економіки країни, регіону або ринку товару в певний період. Це зокрема, є динаміка виробництва й будівництва, рух внутрішньої та зовнішньої торгівлі, товарних запасів, цін, курсу цінних паперів, прибутків, динаміка заробітків тощо. Кожен з показників перебуває під впливом різних факторів, саме вони формують економічну кон'юнктуру. Слід відрізнити кон'юнктурні явища, зумовлені глибинними економічними процесами, та кон'юнктурні коливання, викликані структурними зрушеннями в господарюванні. Останні відображають короткострокові й випадкові явища, що виникають на тлі тривалих і стабільних умов.

англ. economic condition.

Корпоратизація – процес акціонування, який передбачає розподіл акцій між засновниками компанії або її інвесторами відповідно до обсягів зроблених ними вкладень.

англ. corporatization.

Корпорація (*лат. corporatio – спілка*) – найбільш поширена в сучасній економіці форма організації великого виробництва як договірною об'єднання. Корпорацію створюють на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників. Як форма організації підприємницької діяльності передбачає часткову власність, юридичний статус і зосередження функцій керівництва в руках верхнього ешелону менеджерів, які працюють за договором найму.

англ. corporation.

Кошти – матеріальні засоби в готівковій та безготівковій формах, що перебувають на різних етапах обігу (забезпечують розрахунки, зберігаються в касах підприємства, на рахунках в банках та на депозитах).

англ. money.

Кошти зворотні – сукупність грошових засобів, авансованих з метою створення та використання зворотних виробничих фондів для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

англ. return funds.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 18

Кошти обігові – грошові засоби підприємства, що йдуть на фінансування господарської діяльності в межах одного відтвореного циклу виробництва або в короткостроковому періоді (до одного року) на формування та поповнення виробничих запасів сировини, матеріалів, палива, тари, на ведення незавершеного виробництва, створення запасів готової продукції, а також ті, що перебувають у незавершених платежах, на розрахункових рахунках у банках і в касах підприємств та організацій. Таким чином, обігові кошти відображають сукупність оборотних виробничих фондів і фондів обігу в грошовому вимірі.

англ. negotiable funds (transferable).

Кошти обігові власні – грошові засоби, що перебувають у статутному фонді підприємства для забезпечення його безперервної діяльності.

англ. negotiable own funds (transferable).

Кошти обігові залучені – грошові засоби, які не належать підприємству, але згідно з чинним порядком розрахунків весь час перебувають на його балансі (стійкі пасиви). До таких коштів відносять нормальну заборгованість із заробітної плати та нарахування на неї, резерв на оплату відпусток, заборгованість постачальникам.

англ. negotiable involved funds (transferable).

Кошти обігові підприємства – грошове вираження оборотних фондів підприємства, що забезпечує фінансування господарської діяльності, зокрема, формування та поповнення виробничих запасів, ведення незавершеного виробництва, створення запасів готової продукції, а також ті, що перебувають у незавершених платежах, на розрахункових рахунках в банках і касах підприємств. Обігові кошти, ідучи на підтримання безперервності виробничої діяльності, поділяються на нормовані (запаси товарно-матеріальних цінностей, включаючи незавершене виробництво) і ненормовані (відвантажені товари, грошові засоби та кошти в розрахунках).

англ. negotiable enterprise funds (transferable).

Кошти обігові позикові – грошові кредитні ресурси, що покривають тимчасові потреби в додаткових фінансових ресурсах.

англ. negotiable borrowed funds (transferable).

Кошторис – основний плановий документ, у якому перелічено всі витрати на виробництво продукції протягом певного періоду, являє собою основу фінансування випуску продукції, виконання робіт, надання послуг тощо.

англ. estimates cost.

Кругообіг капіталу – процес безперервного руху матеріальних ресурсів і фінансів у сфері виробництва та обігу, під час якого вони набувають трьох функціональних форм (грошової, виробничої, товарної) і послідовно проходять три стадії перетворення: грошового капіталу на виробничий, виробничого на товарний і товарного на грошовий. Безперервність кругообігу передбачає, що капітал не тільки без затримки переходить з однієї функціональної форми в іншу, але й одночасно існує в усіх трьох формах.

англ. capital cycle.

Лізинг (*англ. leasing – оренда*) – довготермінова оренда машин, обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення. Лізинг передбачає збереження прав власності на товар за орендодавцем. Здійснюючи лізингові операції, лізингодавець (орендодавець) купує машини, обладнання, транспортні засоби, виробничі споруди та інші

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 19

основні фонди і передає їх за угодою лізингоотримувачу (орендареві) для використання з виробничою метою, зберігаючи при цьому право власності на них до кінця угоди. Лізинг є специфічною формою фінансування основних фондів, альтернативною традиційному банківському кредитуванню чи використанню для придбання основних фондів власних фінансових ресурсів. Він дає змогу підприємствам та організаціям отримати в користування необхідні виробничі фонди без значних одноразових витрат, а також уникнути втрат, пов'язаних із моральним старінням засобів виробництва.

У лізингових операціях, зазвичай, беруть участь три сторони: виробник (постачальник) машин і обладнання, організація, що фінансує лізингову угоду (лізингодавець), і організація, яка використовує орендоване майно у своїх інтересах (лізингоотримувач).

У межах довготермінової оренди розрізняють дві основні форми – фінансову й оперативну. Фінансовий лізинг полягає в тому, що за час дії лізингової угоди орендар виплачує орендодавцеві всю суму за амортизацію орендованого майна. Після закінчення такої угоди орендар може повернути об'єкт оренди орендодавцю, викупити його, сплативши залишкову вартість, або укласти нову угоду на оренду. Об'єктами фінансового лізингу є переважно виробничі будівлі та споруди.

Оперативний лізинг передбачає укладання угоди на термін, менший від періоду амортизації орендованого майна. Як і в першому випадку, угода може бути поновлена на нових умовах після закінчення терміну її дії. В іншому разі орендар або повертає майно власникові, або викупує його за договірною ціною.

англ. leasing.

Матеріаломісткість продукції – показник, який відображає обсяг витрат сировини, матеріалів та інших матеріальних ресурсів на одиницю виробленої продукції. Зниження матеріаломісткості – один з факторів підвищення ефективності виробництва, бо дозволяє збільшити обсяг випуску товарної продукції з наявних матеріальних ресурсів, знизивши її собівартість.

англ. material input per unit of output ratio.

Маса прибутку – загальна кількість коштів, отримуваних підприємством протягом певного періоду від усієї господарської діяльності або від окремих угод. Визначають як різницю між виручкою від реалізації товарів і послуг й витратами на їх виробництво та реалізацію.

англ. profit mass.

Методи нарахування амортизації – способи переведення балансової вартості основних засобів у валові витрати. Наприклад, прийнято виділяти метод рівномірної (прямолінійної) амортизації, за яким річну суму амортизаційних відрахувань визначають, поділивши амортизовану вартість основних засобів на тривалість корисного часу їх експлуатації; метод прискореної амортизації, за яким початкову балансову вартість основних засобів списують раніше від нормативного терміну їхньої експлуатації.

англ. methods of depreciation.

Моральне зношення основних засобів – зниження вартості знарядь праці, незалежно від ступеня втрати ними своєї споживчої вартості, як наслідок відставання від науково-технічного прогресу та з огляду на зростання продуктивності праці в машинобудуванні. Моральне зношення основних засобів відбувається у двох формах. Моральне зношення I роду – втрата засобами частини своєї початкової вартості внаслідок зростання продуктивності праці в галузях, які їх виробляють, та появи більш дешевих технологій їхнього відновлення. Моральне зношення II роду – втрата вартості раніше придбаних засобів унаслідок появи досконаліших і продуктивніших машин і технологій завдяки досягненням технічного прогресу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 20

англ. **obsolescence of fixed assets.**

Нарахування на заробітну плату – обов'язкові внески підприємств, організацій та установ до пенсійного фонду, фонду соціального страхування тощо. Обчислюють за встановленими ставками у відсотках від загальної суми оплати праці.

англ. **accruals for salary.**

Науково-технічний ризик – технологічні невизначеності, що пов'язані з використанням нових технологій. Полягає в імовірності втрат внаслідок негативного результату науково-дослідних робіт, недосягнення запланованих технічних параметрів при конструюванні; ймовірності втрат через низькі технологічні можливості виробництва, що не дозволяє впровадити результати нових розробок тощо.

англ. **scientific and technical risk.**

Незавершене виробництво – розпочатий, але не закінчений процес випуску продукції на різних стадіях технологічного циклу (наприклад, перебування напівпродуктів у приймальних бункерах і в технологічному обладнанні дробильно-збагачувальних, агломераційних фабрик, технологічних ліній з виробництва окотунів, брикетів, на проміжних складах тощо). Отже, незавершеним вважається виробництво продукції (напівфабрикатів, проміжних продуктів, неукomплектованих виробів), яка не пройшла всіх стадій (фаз) обробки, передбачених технологічним процесом.

англ. **work in process.**

Норма амортизації – процент вартості основних виробничих фондів, який протягом певного періоду (як правило, це рік) відображає частку вартості основного капіталу, котра переноситься на валові витрати виготовленої продукції.

англ. **depreciation.**

Норма витрат матеріальних ресурсів – науково обґрунтований розрахунок кількості сировини, матеріалів, палива, електроенергії, необхідної для виробництва одиниці продукції або для виконання певної роботи.

англ. **consumption rate of material resources.**

Норма запасу – мінімально необхідна кількість того чи іншого матеріального ресурсу для стабільної роботи підприємства. Показник вимірюється в днях, на які вистачить ресурсу (дні запасу). Норма запасу включає поточний складський, транспортний запас, час на складування ресурсу та підготовку його до виробництва, страховий (гарантійний) запас.

англ. **stock norm.**

Норматив обігових коштів (оборотних фондів) – розрахована кількість грошових засобів, потрібних для безперебійної та безпечної виробничо-господарської діяльності підприємства. Визначення цієї величини виконують з урахуванням норм запасу матеріальних ресурсів.

англ. **ratio of current (working) funds.**

Норматив обігових коштів на витрати майбутніх періодів – потрібна величина грошових засобів, що мають бути використані в перспективі.

англ. **ratio of current (working) funds in prepaid expenses.**

Норматив обігових коштів на сировину, матеріали, паливо – кількість грошових засобів, необхідна для закупівлі сировини та матеріалів. Розраховується шляхом множення норми запасу відповідного ресурсу на вартість його середньодобових витрат.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 21

англ. **ratio of current (working) costs for raw materials, fuel.**

Нормування обігових коштів (оборотних фондів) – процедура встановлення мінімальної потреби в грошових засобах, потрібних на виконання програм виробництва, реалізацію продукції, виконання розрахунків у встановлені терміни та в цілому для безперебійної та безпечної виробничо- господарської діяльності підприємства.

англ. **rationing of current (working) funds.**

Нормування оборотних фондів абсолютне – розрахунок нормативів на використання оборотних фондів у грошовому вираженні.

англ. **absolute rationing of current (working) funds.**

Нормування оборотних фондів відносне – розрахунок нормативів використання оборотних фондів у днях запасу матеріальних ресурсів.

англ. **relative rationing of current (working) funds.**

Оборот обігових коштів – безперервний процес послідовного переходу засобів із грошової форми в товарну (перша стадія кругообігу – грошова, сфера обігу, створення виробничих запасів), з товарної – у виробничу (друга стадія кругообігу – сфера виробництва, створення товарної продукції), з виробничої – у товарну (третя стадія кругообігу – товарна, сфера обігу, реалізація товарної продукції та надходження коштів на розрахунковий рахунок) і знову перехід у грошову форму.

англ. **turnover of current (working) funds.**

Оборотний капітал – частина виробничого капіталу (витрати на сировину та матеріали, паливо, придбання напівфабрикатів та ін.), яка повністю й відразу переносить свою вартість на створений продукт і повертається до виробника в грошовій формі після реалізації продукції. Оборотний капітал стосується також вартісної форми робочої сили.

англ. **negotiable (circulating) capital.**

Оборотні активи – грошові засоби та їхні еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи підприємства, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу його діяльності.

англ. **current (circulating) assets.**

Оборотні фонди – предмети праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, зазнають зміни своєї натурально-речової форми, повністю переносять свою вартість на собівартість продукції (витрати виробництва).

англ. **revolving funds.**

Оборотність обігових коштів (оборот оборотних фондів) – постійно відновлюваний рух обігових грошових засобів підприємства у сфері виробництва та реалізації продукції (сфері обігу), тобто безперервний процес послідовного переходу коштів із грошової форми в товарну, з товарної – у виробничу, з виробничої – в товарну і знову в грошову форму.

англ. **turnover of working capital.**

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

англ. **operational activity.**

Основні засоби – матеріальні активи, крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 22

матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів

англ. fixed assets.

Основна діяльність - операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

англ. main activity.

Основні засоби підприємства – основні фонди суб'єкта діяльності в грошовому вимірі.

англ. fixed assets.

Персонал (*лат. personalis – особистий*) **непромисловий** – працівники, зайняті в житлово-комунальному та підсобному господарствах, медичних, оздоровчих, культурно-виховних та навчальних закладах, які перебувають на балансі підприємства.

англ. lean staff.

Персонал підприємства – сукупність постійних працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, які зайняті на підприємстві, отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної діяльності

англ. personnel.

Персонал промисловий (виробничий) – працівники основних, допоміжних виробництв, науково-дослідних підрозділів і лабораторій, апарату управління підприємством, складів, охорони, тобто зайняті на виробництві або забезпеченням його функцій.

англ industrial (manufacturing) staff.

Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

англ business.

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання в економіці, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування або іншими суб'єктами. Це юридична особа, систематично занята науково-дослідною, виробничою, комерційною, посередницькою чи іншою господарською діяльністю відповідно до Господарського кодексу України та інших законів з метою отримання максимального прибутку та задоволення потреб суспільства. Має самостійний баланс, рахунок у банку, печатку.

англ. enterprise.

Підприємство велике – суб'єкт господарювання, який виробляє або велику частку загального обсягу продукції галузі, або вважається великим за розміром (за кількістю зайнятих працівників чи акціонерів, обсягом реалізованої продукції, розміром активів, прибутком), або йому притаманні обидві ознаки.

англ. large enterprise.

Підприємство державне – юридична особа, основні засоби якої перебувають у державній власності, а керівників призначають або наймають за контрактом державні уповноважені органи. Підприємства, якими безпосередньо розпоряджається держава,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/23

називаються казенними.

англ. state enterprise.

Підприємство дочірнє – суб'єкт господарювання з правами юридичної особи, контрольний пакет акцій або статутний фонд якого належать іншому підприємству.

англ. subsidiary company.

Підприємство мале – суб'єкт господарювання у промисловості й на будівництві, де чисельність працівників не перевищує 200 осіб, у сфері науки – до 100, в інших галузях виробничої сфери – 50, невиробничої – до 25, у роздрібній торгівлі – до 15 осіб.

англ. small enterprise.

Підприємство спільне – суб'єкт господарювання, у якому зосереджено матеріальні активи двох або більше фізичних і юридичних осіб, причому хоча б одна з них є іноземною або частка якого в статутному фонді придбана іноземним інвестором.

англ. common enterprise.

Підприємництво – будь-яка систематична, самостійна, творча, ініціативна, фінансово-господарська діяльність фізичних та юридичних осіб, пов'язана з генерацією та освоєнням новаторських ідей, готовністю до ризику і спрямована на одержання прибутку.

англ. business.

Податки – 1. Форма мобілізації державою і місцевими установами влади фінансових ресурсів, спрямованих на витрати у сфері політичної і соціально-економічної діяльності; важелі регулювання та стимулювання розвитку економіки. 2. Система нормованих обов'язкових платежів підприємств, організацій і населення в державний або місцевий бюджет як джерело його доходів.

англ. taxes.

Політичний ризик – загроза виникненням збитків чи скорочення розмірів прибутку внаслідок державної політики. Має наступні прояви: ризик націоналізації та експропріації без адекватної компенсації; ризик розриву контракту через дії влади країни, в якій знаходиться контрагент; ризик військових дій і цивільних заворушень.

англ. political risk.

Прибуток – кінцевий, підсумковий фінансовий результат виробничо-господарської діяльності підприємства, форма його чистого доходу, обчисленого як різниця між величиною сукупного доходу і сукупних економічних витрат на виробництво та реалізацію продукції (виконання робіт, надання послуг).

англ. profit.

Прибуток балансовий – загальна сума грошей, отриманих підприємством (організацією) від усіх різновидів його виробничої та невиробничої діяльності, відображена в бухгалтерському балансі.

англ. balance profit.

Прибуток оподатковуваний (скорегований) – частина прибутку, що підлягає оподаткуванню. Його визначають як різниця між валовим доходом і валовими витратами разом із сумою амортизаційних відрахувань та балансовою вартістю основних фондів і нематеріальних активів.

англ. taxable profit (adjusted).

Прибуток позареалізаційний – кошти, отримані підприємством від діяльності, не

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 24

пов'язаної з реалізацією продукції, виконанням робіт чи наданням послуг. Він охоплює різницю між сумами одержаних і сплачених штрафів, пені та неустойки, плату за надання в оренду майна, списання кредитором безнадійних боргів, доходів від цінних паперів і пайової участі.

англ. non-operating income.

Прибуток розрахунковий (чистий) – частка балансового прибутку, який залишається в розпорядженні підприємця чи підприємства після сплати податків та інших відрахувань до державного і місцевого бюджетів, виплати відсотків за банківський кредит і деяких інших обов'язкових платежів. Чистий прибуток – це джерело нагромадження фінансових засобів для розвитку виробництва, вирішення соціально-економічних проблем персоналу, виплати дивідендів акціонерам, формування резервних фондів.

англ. clearing (net) income.

Продуктивність праці персоналу - показник результативності (ефективності) трудових затрат, спрямованих на створення матеріальних благ. Рівень продуктивності визначається кількістю продукції (обсягом виконаних робіт чи наданих послуг), яку виробляє один працівник за одиницю робочого часу (наприклад, за годину, зміну, місяць, рік), вимірюваної в натуральних і грошових одиницях.

англ. performance of staff.

Продукція (*лат. productio – виробляю*) – сукупність матеріальних благ, створених у процесі виробничої діяльності.

англ. production.

Продукція валова – показник, що характеризує загальний обсяг випущеної промисловим підприємством продукції протягом певного періоду в грошовому вираженні. До її складу входить уся товарна продукція; приріст невитрачених напівфабрикатів власного виготовлення, призначених для виробничого використання, а також виготовлених інструментів, пристосувань, допоміжних матеріалів, запасних частин для споживання всередині підприємства.

англ. gross production.

Продукція готова – сукупність повністю виготовлених в даному періоді виробів, котрі призначені для продажу чи постачання замовнику. У вугільній галузі готова продукція – це вугілля і продукти збагачення, що перебувають на складі підприємства, а також відвантажене вугілля, оплата за яке ще не надійшла на розрахунковий рахунок.

англ. ready production.

Продукція реалізована – товарні вироби, відвантажені підприємством та оплачені покупцем.

англ. realized production.

Продукція товарна – випущені підприємством з метою реалізації готові вироби, завершені роботи (надані послуги) виробничого характеру, що відповідають певним вимогам. Їх вартість обчислюється в оптових цінах (без податку з обороту), має натуральне і грошове вираження.

англ. commodity production.

Професія - певний вид трудової діяльності, що вимагає спеціальних знань і практичних навичок.

англ. profession.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 25

Рентабельність (нім. *rentabel* – *прибутковий*) – виражений у відсотках відносний показник прибутковості виробництва, який характеризує ефективність витрат підприємства загалом або ефективність випуску окремих видів продукції. Рівень рентабельності розраховують як відношення величини прибутку, отриманого за певний період, до середньої протягом того самого періоду вартості засобів виробництва чи до загальної величини витрат на виробництво.

англ. profitability.

Рентабельність виробництва – показник ефективності виробничої діяльності, що характеризує співвідношення між величиною відповідного виду прибутку і вартістю основних та обігових коштів підприємства.

англ. return on production.

Рентабельність випуску продукції – відношення прибутку від реалізації виробів до їхньої повної собівартості.

англ. return on output.

Рентабельність розрахункова – виражене у відсотках відношення розрахункового прибутку до вартості основних виробничих фондів й обсягу нормованих обігових коштів.

англ. calculation return.

Реструктуризація підприємства – здійснення системних організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, техніко-технологічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства та управління ним з метою його фінансового оздоровлення, випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва.

англ. enterprise restructuring.

Ресурси (франц. *ressources*, від лат. *resurgo* – *підіймаюсь, виникаю знову*) – засоби, кошти, запаси, джерела, які перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання і можуть бути спрямовані на потреби економічного розвитку. Виділяють природні, економічні, технічні, кадрові, інформаційні, фінансові ресурси.

англ. recourses.

Ресурсозбереження – один із напрямів підвищення ефективності виробництва, досягається за рахунок проведення комплексу науково-технічних, організаційних та економічних заходів для забезпечення економічного та найбільш раціонального використання всіх видів ресурсів.

англ. resource saving.

Ризик – можливість виникнення непередбаченої втрати очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини; загроза того, що підприємство буде змушене робити додаткові витрати або отримає нижче від очікуваних доходи. Вимірюється частотою, імовірністю настання тих чи інших втрат.

англ. risk.

Це загроза того, що підприємство понесе втрати у вигляді додаткових витрат або отримає доходи нижчі за ті, на які воно розраховувало.

Ринкова економіка – тип економіки, в основі якої вільне підприємництво, різноманіття форм власності на засоби виробництва, ринкове ціноутворення, договірні

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/26

відносини між суб'єктами господарювання, обмежене втручання держави в їхню діяльність. Головним регулятором і рушійною силою розвитку такої економіки виступає ринок.

англ. market economy.

Ринок – система товарно-грошових відносин у сфері виробництва й обміну, що сприяє випуску та реалізації товарів і послуг. Основні складові механізму дії ринку – попит, пропозиція, ціна.

англ. market.

Робітники – персонал, безпосередньо зайнятий створенням матеріальних цінностей, ремонтом основних засобів, переміщенням вантажів, наданням матеріальних послуг.

англ. workers.

Робітники допоміжні – працівники, які обслуговують виробничий процес.

англ. support workers.

Робітники основні – працівники які беруть безпосередню участь у процесі випуску продукції.

англ. major workers.

Синдикат (*франц. syndicat – захисник*) – одна із форм монопольного об'єднання підприємств для ведення комерційної діяльності при одночасному збереженні юридичної та виробничої самостійності.

англ. syndicate.

Система заробітної плати – певний порядок нарахування винагороди працівнику з огляду на кількість та якість виконаної роботи.

англ. salary system.

Система заробітної плати акордна (акорд) (*італ. Accordo – узгодженість*) – відрядна система оплати, одноразова винагорода за виконану роботу, яка передбачає встановлення наперед певного обсягу робіт із визначенням максимального кінцевого строку його виконання та загальної величини фонду заробітної плати. Передбачено також виплату премій за оперативність і якість виконання роботи. Таким чином, працівника заохочують до скорочення термінів виконання робіт, тому акордна система підходить у разі ліквідації наслідків аварій, проведення термінового ремонту основних фондів, у будівельній практиці, тобто, така оплата праці застосовується тоді, коли роботу необхідно виконати терміново і замовник згоден оплатити її за підвищеним тарифом.

англ. accord system of wages.

Система заробітної плати відрядна пряма індивідуальна – форма винагороди працівника, величину якої розраховують множенням кількості одиниць виробленої продукції (виконаної роботи) на індивідуальну розцінку за одиницю продукції (роботи).

англ. individual direct piece system of wages.

Система заробітної плати відрядна пряма колективна – форма винагороди працівників бригади (ланки), розмір якої розраховують множенням кількості одиниць виробленої продукції (виконаної роботи) на бригадну розцінку за одиницю продукції (роботи).

англ. collective direct piece system of wages.

Система заробітної плати відрядно-преміальна – форма винагороди працівника чи

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 27

бригади, за якою, крім основної суми заробітку за прямими відрядними розцінками, нараховується премія за виконання і (або) перевиконання встановлених кількісних і якісних показників роботи.

англ. piece-plus-bonus system of wages.

Система заробітної плати відрядно-прогресивна – форма винагороди, величину якої в межах встановленої норми визначають за звичайними відрядними розцінками, а в разі її перевиконання винагороду нараховують за більш високими розцінками з огляду на ступінь перевищення базового рівня завдань.

англ. progressive piece system of wages.

Система заробітної плати непряма відрядна – форма винагороди допоміжних робітників, які працюють погодинно та безпосередньо зайняті обслуговуванням робіт, виконуваних основними робітниками (робітниками- відрядниками). Таким чином, величину заробітку допоміжного робітника визначають з огляду на результати праці основних робітників, з якими пов'язано його діяльність.

англ. indirect piece system of wages.

Система заробітної плати окладна – форма винагороди керівників, спеціалістів і службовців, яку нараховують на підставі місячних посадових окладів і відпрацьованого часу, застосовуючи методи стимулювання високоефективної роботи.

англ. system of salary.

Система заробітної плати погодинно-преміальна – форма винагороди працівника, за якою, окрім тарифного заробітку (простої погодинної заробітної плати), він одержує премію за досягнення певних кількісних або якісних показників у своїй діяльності.

англ. hourly bonus system of wages.

Система заробітної плати погодинна проста (пряма) – форма винагороди працівника, величина якої розраховують множенням годинної (змінної) тарифної ставки відповідного розряду на кількість відпрацьованих годин (змін).

англ. simple hourly (direct) system of wages.

Склад джерел формування і поповнення обігових коштів – сукупність внутрішніх і зовнішніх шляхів залучення й нагромадження оборотного капіталу підприємства. Це власні оборотні кошти, прибуток підприємства, залучені, позикові кошти, кошти цільового призначення.

англ. composition and sources of working capital (working capital) funds.

Склад оборотних фондів – сукупність статей (елементів), які формують оборотні ресурси (активи) підприємства.

англ. composition of current (working) funds.

Склад персоналу обліковий – кількість працівників, прийнятих на постійну й тимчасову роботу, яка пов'язана з основною та неосновною діяльністю підприємства.

англ. the list of personnel.

Склад персоналу змінний – частина персоналу підприємства, чисельність якого, за інших рівних умов, змінюється практично прямо пропорційно зміні обсягу виробництва (наприклад, кількості видобутої корисної копалини в одиницю часу).

англ. structure of conditionally variable personnel.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/28

Склад персоналу умовно-постійний – частина чисельності працівників підприємства, яка, за інших рівних умов, не залежить від зміни обсягу виробництва, (наприклад, кількості видобутої корисної копалини в одиницю часу).

англ. structure of conditionally permanent personnel.

Склад персоналу явочний – кількість працівників, які щозміни виходять (або мають виходити) на роботу.

англ. composition of the available personnel.

Службовці – працівники, зайняті підготовкою та оформленням документації, веденням обліку й контролю діяльності підприємства, обслуговують його господарство, працюють у сфері діловодства.

англ. employees.

Собівартість виробнича – величина усіх поточних питомих грошових витрат підприємства, що пов'язані з випуском продукції (наданням послуг, виконанням робіт). Показник враховує витрати на діяльність усіх дільниць і цехів підприємства, а також загальновиробничі та адміністративно-управлінські витрати.

англ. unit cost of production.

Собівартість дільнична (цехова) – величина поточних питомих грошових витрат, пов'язаних з випуском продукції (наданням послуг, виконанням робіт) на дільниці (в цеху).

англ. shop unit cost.

Собівартість повна (комерційна) – величина всіх поточних питомих грошових витрат підприємства, що пов'язані з виробництвом (витрати виробничі) та реалізацією продукції (витрати позавиробничі). Такий вид собівартості формує комерційну ціну продукції за методом «витрати плюс».

англ. commercial unit cost full.

Собівартість продукції – економічний показник, який визначає питомі грошові витрати на виробництво і збут одиниці продукції. Собівартість визначається шляхом калькуляції, тобто підрахунком витрат на виробництво та реалізацію продукції. Деякі витрати можна безпосередньо включити в собівартість виробу (наприклад, на сировину й основні матеріали, відрядну заробітну плату) – їх називають прямими. Інші види витрат розподіляються за окремими видами продукції побічно (наприклад, амортизація, зарплата управлінського персоналу) – їх називають непрямими.

Собівартості продукції формується з таких елементів.

1. Витрати на сировину, матеріали, паливо та інші предмети праці, витрачені в процесі виробництва (витрата оборотних виробничих фондів).
2. Амортизаційні відрахування основних виробничих фондів, тобто відшкодування їхнього зношення в грошовій формі. Загальну суму амортизаційних відрахувань визначають на підприємстві за спеціальними нормами, її величина залежить від балансової вартості споруд, будівель, устаткування, машин та інших основних виробничих фондів і встановлених термінів їх служби.
3. Заробітна плата й відрахування на соціальне страхування. У собівартість включаються витрати на заробітну плату всього виробничого персоналу підприємства: робітників, інженерно-технічних працівників, службовців, молодшого обслуговуючого персоналу, а також відрахування на соціальне страхування. Їхні розміри визначають за встановленими державою нормами у відсотках від заробітної плати працівників.
4. Інші грошові витрати, зумовлені виробничою та збутовою діяльністю підприємства. До них

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/29

відносяться відрядження, транспортні витрати, оплата різних послуг, виконаних сторонніми організаціями.

англ. product unit cost.

Спеціалісти – працівники, що ведуть інженерну-технічну, економічну, бухгалтерську, юридичну та інші аналогічні види діяльності.

англ. specialists.

Статутний капітал – організаційно-правова форма вкладення коштів (засобів), суму яких визначено в статуті або в договорі про заснування підприємств різних галузей економіки. Статутний капітал може містити в собі гроші та майно (будівлі, землі, а також об'єкти інтелектуальної власності: патенти, ліцензії, проекти). Статутний капітал являє собою те майно, наявність якого слугує підтвердженням відповідальності суб'єкта господарювання за свої дії.

англ. share capital.

Статутний фонд – джерело основних та обігових коштів підприємства, необхідних для його створення. Фонд може формуватися за рахунок коштів, наданих із державного бюджету, пайових внесків засновників і співвласників.

англ. assets capital.

Структура (*лат. structura – побудова, розміщення*) – поділ економічного об'єкта або економічної категорії на складові частини за певними ознаками та встановлення між ними кількісного взаємозв'язку.

англ. structure.

Структура виробництва – кількісне співвідношення і зв'язок між складовими процесу випуску продукції. Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. structure of production.

Структура витрат виробництва – кількісне співвідношення і зв'язок між складовими витрат на випуск продукції (надання послуг, виконання робіт). Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. cost structure of production.

Структура заробітної плати – кількісне співвідношення і зв'язок окремих елементів, за якими визначають суму винагороди за виконану працівником роботу. Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. structure of salary.

Структура капіталовкладень – кількісне співвідношення і зв'язок між видами капіталовкладень, спрямованих на задоволення різних потреб. Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. structure of investments.

Структура оборотних фондів – кількісне співвідношення і зв'язок окремих статей (елементів) фондів у загальній їх вартості. Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. structure of current (working) funds.

Структура основних фондів – кількісне співвідношення і зв'язок між окремими групами основних засобів (видова структура), а також кількісне співвідношення між

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/30

окремими групами основних засобів, задіяних у технологічних ланках виготовлення продукції (виробнича структура). Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. structure of fixed assets.

Структура основних фондів видова – співвідношення вартості кожного з видів основних засобів у складі загальної їх вартості. Видова структуризація базується на систематизації основних засобів підприємства, тобто структурними її одиницями виступають ті чи інші види цих засобів.

англ. structure of species assets.

Структура основних фондів виробнича – співвідношення між вартістю основних засобів, задіяних у технологічних процесах, та загальною їх вартістю (частка основних засобів кожної технологічної ланки в ланцюгу виробництва підприємства).

англ. structure of the capital assets.

Структура собівартості – кількісне співвідношення і зв'язок між частками окремих видів витрат у їхній загальній сумі. Співвідношення визначається у процентах або частках одиниці.

англ. unit cost structure.

Ступінь зношення основних фондів – показник стану виробничих потужностей підприємства. Коефіцієнт обчислюється як відношення різниці між первісною та залишковою вартістю цих засобів до залишкової їх вартості.

англ. degree of depreciation of fixed assets.

Тариф (*итал. tariffa – ставка*) – 1. Система ставок для визначення розмірів доплат за надання різних послуг (їхня ціна). Найбільш важливими видами тарифів є транспортні (стягнуті за перевезення вантажів), тарифи на електричну й теплову енергію, на послуги зв'язку, комунальні, митні. 2. Система ставок оплати праці.

англ. tariff.

Тарифна система – сукупність нормативних матеріалів, що регламентують оплату праці залежно від професії, складності виконаних функцій, умов праці та її інтенсивності, стажу роботи, освіти, кваліфікації працівника. Система включає тарифну сітку, тарифні ставки, тарифні коефіцієнти, розміри посадових окладів, тарифно-кваліфікаційний довідник.

англ. tariff system.

Тарифна сітка – шкала кваліфікаційних розрядів (шість розрядів) і відповідних тарифних коефіцієнтів, за допомогою яких встановлюють безпосередню залежність заробітної плати від кваліфікації робітників.

англ. tariff grid.

Тарифна ставка – абсолютний розмір оплати праці робітника в одиницю часу (годину, зміну) відповідно до його кваліфікаційного (тарифного) розряду.

англ. wage rate.

Тарифний коефіцієнт – співвідношення між розмірами оплати робітника першого та вищого розряду.

англ. tariff rate.

Тарифно-кваліфікаційний довідник – нормативний документ, у якому певні види

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 31

робіт характеризуються за складністю, а також сформульовано вимоги, згідно з якими робітникам присвоюється певний розряд.

англ. wage-rate guide.

Типи підприємств – класифікація суб'єктів господарювання залежно від форми власності, кількості працівників та за іншими критеріями. Виділяють приватні, колективні, державні та змішаної форми власності. За критерієм кількості працівників бувають малі, середні та великі підприємства. Залежно від сфери діяльності – промислові, торгові, наукові, банківські та ін. Відповідно до організаційно-правової форми – одноосібні, державні підприємства, господарські, акціонерні товариства та ін.

англ. types of companies.

Товариство акціонерне (АТ) – організаційна форма об'єднання коштів (вкладів) підприємств, організацій, інших юридичних осіб і громадян з метою ведення господарської діяльності. Акціонерне товариство з обмеженою відповідальністю його членів має статутний фонд, що зосереджує певну кількість акцій однакової номінальної вартості, а його відповідальність за виконання зобов'язань підтверджується тільки власним майном. Власники акцій мають право не тільки на одержання дивідендів, а й на участь в управлінні справами товариства. Існують акціонерні товариства закриті (їхні акції розповсюджуються між акціонерами і не надходять у вільний продаж) та відкриті (акції вільно продаються й купуються). Для залучення додаткових коштів акціонерне товариство може випускати облігації, але тільки після повної оплати всіх випущених акцій і на суму не більше 25 % статутного фонду. Облігації дають право їх власникам на щорічне отримання фіксованої суми доходу. Вищий орган управління в акціонерному товаристві – загальні збори акціонерів, які визначають основні напрями його діяльності, обирають і відкликають членів ради товариства (спостережної ради), членів виконавчого органу, ревізійної комісії, затверджують річні звіти про діяльність товариства, визначають умови оплати праці його посадових осіб. В основі голосування на загальних зборах – принцип: одна акція – один голос.

англ. stock company (SC).

Товариство акціонерне відкрите (ВАТ) – підприємство, акції якого вільно продаються на фондовому ринку.

англ. opened stock company (OSC).

Товариство акціонерне закрите (ЗАТ) – підприємство, акції якого можуть переходити у власність від однієї особи до іншої тільки за згодою більшості акціонерів і на фондовий ринок не надходять.

англ. closed joint stock company (CJSC).

Товариство господарське – підприємство (організація, установа), створене на засадах угоди та на основі об'єднання коштів і майна юридичних або фізичних осіб з метою ведення підприємницької діяльності й отримання прибутку. Статутний фонд господарського товариства поділений на частки, причому розмір кожної залежить від величини внеску учасників. Законодавством України передбачено такі види господарських товариств: товариство з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повне, командитне й акціонерне товариство.

англ. economic society.

Товариство з додатковою відповідальністю – господарська структура, учасники якої несуть відповідальність за її борговими зобов'язаннями шляхом внесення коштів у статутний фонд, а якщо цього недостатньо, то, додатково забезпечуючи відповідальність часткою

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/32

власного майна пропорційно до розміру внесків.

англ. additional liability.

Товариство з обмеженою відповідальністю – організаційна форма підприємства (господарське товариство), що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначено в установчих документах, а його відповідальність за власними зобов'язаннями (перед кредиторами, постачальниками) перебуває в межах вартості наявного там майна. Усе майно товариства з обмеженою відповідальністю належить його учасникам (пропорційно частці кожного в статутному фонді), які несуть відповідальність, забезпечену розміром власних вкладів.

англ. limited liability.

Товариство командитне (змішане) – вид господарського підприємства, до складу якого разом з одним або кількома учасниками, що несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями, забезпечену власним майном, входять один чи більше учасників, відповідальність яких обмежено лише розміром внеску в майно цієї структури.

англ. mixed limited company.

Товариство повне (товариство з повною відповідальністю) – структура, всі учасники якої ведуть спільну підприємницьку діяльність і несуть солідарну відповідальність за різними її зобов'язаннями, забезпечену всім власним майном.

англ. full society (partnership).

Трест (*англ. trust – довіра*) – монополістичне об'єднання підприємств різних власників у єдиний виробничо-господарський комплекс, що супроводжується втратою кожним виробничою та юридичною самостійності.

англ. trust.

Тривалість одного обороту обігових коштів – показник ефективності використання оборотних фондів. обчислений як відношення тривалості певного календарного періоду до значення коефіцієнта обертання обігових коштів за той самий період.

англ. duration of a turnover of working (working) funds.

Трудомісткість випуску продукції – показник ефективності трудових затрат на створення матеріальних благ, визначений величиною затраченої праці (або робочого часу) на виробництво одиниці продукції. Трудомісткість є величиною зворотною продуктивності праці.

англ. complexity of output.

Фізичне зношення – матеріальні втрати основних фондів, унаслідок чого вони перестають задовольняти вимоги (потреби) споживачів.

англ. physical wear.

Фінанси (*француз. finance, від лат. finantia – платіж*) – сукупність економічних відносин, що виникають у процесі створення та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.

англ. finances.

Фінансові ресурси підприємства – кошти, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання і йдуть на покриття виробничих витрат й утворення різних фондів та резервів.

англ. financial resources of the enterprise.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/33

Фінансовий ризик – ймовірність втрати грошових коштів підприємства, зокрема внаслідок невиконання кредитів або зміни їх відсоткової ставки, коливання валютного курсу, помилок в організації операційної діяльності підприємства, впливу галузевих змін на фінансовий стан підприємства тощо.

англ. financial risk.

Фонд (*француз. fond, англ. fund, лат. fundus – основа*) **заробітної плати** – загальна сума для виплати винагороди (основної та додаткової) персоналу підприємства протягом певного періоду без урахування податків. У фонд заробітної плати не включено виплату допомоги, кошти, які йдуть на соціальне страхування, одноразові премії за рахунок спеціальних асигнувань, оплата витрат на службові відрядження, нарахування на зарплату працівників.

англ. payroll.

Фонд матеріального заохочення – кошти з чистого прибутку підприємств, спрямовані на матеріальне стимулювання працівників і являють собою частку фонду оплати праці.

англ. material incentive fund.

Фонди виробничі – сукупність засобів необхідних для забезпечення випуску продукції (надання послуг, виконання робіт), виражена в грошовій формі. Залежно від способів перенесення вартості на продукт виробничі фонди поділяють на основні та оборотні.

англ. production funds.

Фонди обігу – частина обігових коштів, задіяних у процесі реалізації продукції.

англ. circulation funds.

Фонди оборотні – сукупність предметів праці, виробничих засобів підприємства, що цілком споживаються в кожному технологічному циклі й повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції (наданих послуг, виконаних робіт), змінюючи при цьому свою форму.

англ. negotiable (transferable) funds.

Фонди оборотні виробничі – сукупність предметів праці, задіяних у випуску продукції (наданні послуг, виконанні робіт), (сировина, матеріали, паливо, тара, запасні частини для ремонту та ін.), повністю спожитих у технологічному циклі та придбаних за рахунок обігових коштів підприємства.

англ. production negotiable (transferable) funds.

Фонди основні – сукупність засобів праці, матеріальних активів на підприємстві, призначених для тривалого використання в процесі виробництва та реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт, адміністративних і соціально-економічних функцій.

англ. main funds.

Фонди основні виробничі – сукупність засобів праці, матеріальних цінностей, задіяних на підприємстві в багатьох виробничих циклах протягом тривалого часу, при цьому вони зберігають свою натуральну форму, а їх вартість поступово переноситься на валові витрати, пов'язані з виготовленням продукції, у міру зношення у вигляді амортизаційних відрахувань.

англ. production main funds.

Фонди основні виробничі активні – сукупність засобів та об'єктів, предмети праці, за допомогою яких безпосередньо здійснюється вплив на виробничі процеси (наприклад,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/34

застосовані у веденні розкривних, підготовчих, видобувних, транспортних робіт). Це технологічні робочі машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, виробничий інвентар, вимірювальні й регулювальні пристрої. Розвиток активних виробничих фондів сприяє підвищенню обсягу та якості випущеної продукції (наданих послуг, виконаних робіт). Чим більша частка цих засобів в основному капіталі, тим прогресивніша його структура.

англ. active production basic funds.

Фонди основні виробничі пасивні – сукупність засобів та об’єктів, предмети праці для створення загальних умов ведення виробничого процесу та функціонування активних основних виробничих фондів. Це будівлі, споруди, різноманітні передавальні пристрої.

англ. passive production main funds.

Фонди основні невиробничі – сукупність засобів та об’єктів, що перебувають на балансі підприємства і задіяні в обслуговуванні його працівників та в задоволенні потреб виробництва. Це будівлі житлово- комунального господарства, спортивні споруди, дитячі садки, бази відпочинку.

англ. non-productive main funds.

Фондовіддача – показник економічної ефективності використання основних виробничих фондів підприємства, розрахований як відношення річного обсягу випуску валової або товарної продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів.

англ. capital productivity.

Фондоозброність – економічний показник, що характеризує рівень технічної оснащеності праці, тобто величину основних виробничих фондів у вартісному вимірі, які використовує один працівник. Визначається як відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності працівників. Зростання показника свідчить про підвищення продуктивності праці, тоді як остання має зростати швидше, ніж фондоозброність.

англ. fixed capital per employee.

Фондомісткість – економічний показник, що характеризує обсяг основних виробничих фондів, який припадає на одиницю випущеної валової або товарної продукції. Обчислюють як відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до річного обсягу випуску продукції. Фондомісткість – показник, обернений до показника фондовіддачі.

англ. capital ratio.

Форма оплати праці – спосіб визначення розміру винагороди працівникові з урахуванням умов його роботи.

англ. form of labor payment.

Форма оплати праці відрядна – спосіб визначення розміру винагороди працівникові, де враховується кількість одиниць виробленої продукції (виконаної роботи) та розцінки за одиницю продукції (виконаної роботи).

англ. form of piece remuneration.

Форма оплати праці погодинна – спосіб визначення розміру винагороди працівникові залежно від встановлених тарифних ставок (годинних, змінних) або за місячними посадовими окладами відповідно до відпрацьованого часу.

англ. hourly labor payment.

Форс-мажор (*француз. force majeure – непереборна переешкода, обставина*)

– обставини, за яких учасники укладеного договору звільняються від взятих на себе зобов'язань через виникнення непереборної сили, настання події надзвичайного характеру, у разі, коли була виключена можливість їхнього передбачення та уникнення (стихійні лиха,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/ 35

воєнні дії, постанови уряду або розпорядження державних органів влади).

англ. force majeure.

Холдинг (*англ. holding, від hold – тримати, затримувати*) – вид підприємницької діяльності, який передбачає придбання контрольних пакетів акцій різних компаній з метою встановлення над ними контролю.

англ. holding.

Холдингова компанія – підприємство, яке контролює діяльність інших компаній або шляхом володіння їх акціями і грошовим капіталом, або через право призначати директорів підконтрольних компаній.

англ. holding company.

Штатний розпис – документ з переліком структурованих за відділами та службовими посадами працівників із зазначенням розряду (категорії), виконуваних ними робіт, розмірами посадових окладів.

англ. staffing.

Юридична особа – підприємство (організація), яке має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнових і немайнових прав, виступає носієм прав та обов'язків, регламентованих законодавством, веде самостійний баланс видів діяльності.

англ. legal entity.

4. Розподіл балів

Для оцінювання якості виконання завдання (досягнення певної навчальної цілі) використовуються еталони рішень – зразки правильного й повного рішення. Еталоном для теоретичних питань є інформаційний матеріал із фахових джерел з відповідним посиланням. Еталоном для практичних питань є алгоритми розв'язання задач та приклади їх рішень. Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K3 = N/P,$$

де N – правильно виконані істотні операції рішення (відповіді);

P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

«відмінно» – $K3 > 0,9$;

«добре» – $K3 = 0,8...0,9$;

«задовільно» – $K3 = 0,7...0,8$;

«незадовільно» – $K3 < 0,7$.

"Відмінно" виставляється, якщо під час відповіді на питання лекційного модулю студент проявив основні та похідні компетентності у повному обсязі, які передбаченні програмою, при цьому показав високі знання понятійного апарату, основних та додаткових інформаційних джерел на рівні творчого їх використання, уміння аргументувати своє ставлення до відповідних економічних категорій, залежностей та явищ. При виконанні завдання практичного модуля студент вирішує питання без помилок, пропонує (або застосовує) декілька підходів в вирішенні задач та ситуаційних вправ.

"Добре" виставляється, якщо під час відповіді на питання лекційного модулю студент проявив основні та похідні компетентності, що сформовані суто за програмним матеріалом, знання та уміння на рівні аналогічного відтворення, помилився при використанні термінологічного апарату, при цьому показав знання тільки основних інформаційних джерел. При виконанні завдання практичного модуля студент допускає незначні,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1 Арк 37/36	

непринципові помилки, які не впливають на результат розв'язування задач або формує безальтернативний підхід при виконанні ситуаційних вправ.

"Задовільно" виставляється, якщо під час відповіді на питання в лекційному модулі студент виявив знання та уміння за програмним матеріалом на рівні репродуктивного відтворення, не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, допустив помітні помилки, але такі, що не перешкоджають подальшому навчанню. При виконанні завдання практичного модуля студент формує тільки напрямок розв'язання задачі або виконання ситуаційної вправи.

"Незадовільно" виставляється, якщо студент дав неправильну або неповну відповідь на питання лекційного модулю, ухилився від аргументувань, показав незадовільні знання термінологічного апарату і суті навчальних інформаційних джерел, не виявив відповідних професійних компетентностей.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Рекомендована література

Основна література

- Горпинич О.В. Тлумачний українсько-англійський словник економічних термінів і термінологічних словосполучень / О.В. Горпинич; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпро : РВК ДВНЗ «НГУ», 2016. – 65 с.
- Економіка підприємства: підруч. / за ред. А.В. Шегди. – К. : Знання, 2006. – 614 с.
- Біла О.Г. Управління витратами підприємства: теорія та практика: моногр. / О.Г. Біла, І.Л. Боднарюк, Т.В. Мединська. – Львів : Видавництво ЛКА, 2012. – 200 с.
- Вагонова О.Г. Стратегія розвитку гірничо-збагачувальних підприємств : моногр. / О.Г. Вагонова, В.І. Прокопенко, Н.М. Романюк. – Д. : Державний ВНЗ «НГУ», 2016. – 164 с.
- Економіка гірничого підприємства: навч. посіб. / В.А. Шаповал, О.В. Горпинич; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2017. – 204 с.
- Замула І.В., Давидова І.В., Кірейцева Г.В., Корбут М.Б., Травін В.В. Стратегія сталого розвитку: еколого - економічний аспект. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Житомир: ЖДТУ, 2017. 200 с.
- Кірейцева Г.В. Принципи еколого-економічного розвитку підприємств в умовах глобалізації // Товкач Є.Ф., Орловська А.В., Кірейцева Г.В.- Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції "Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції", 12 листопада 2020 року. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 200 с. – С. 62.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.02/4/184.00.1/МБ/ ОК18-2021
	Екземпляр № 1	Арк 37/37

8. Davydova I.V., Korbut M.B., Kireitseva H.V. Recommendations for studying of features of implementation of european union standards in the sphere of environmental protection in Ukraine. Екологічні науки : науково-практичний журнал.К.: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 2(35). С. 132-136

Допоміжна література

1. Бичков О.О. Соціально-економічні регулятори розвитку підприємства / О.О. Бичков // Економіка та держава. – 2011. – № 9. – С. 73–77.
2. Ворожейкин И.Е. Управление социальным развитием организации : учебник / И.Е. Ворожейкин // Серия: Высшее образование. – М. : ИНФРА. – 2001. – 176 с.
3. Гавришев С.В. Управление развитием горнодобывающего предприятия / С.В. Гавришев, А.Н. Рахмангулов, М.В. Грязнов. – Магнитогорск. : МГТУ им. Г.И. Носова. – 2012. – 245 с.
4. Дакус А.В. Економічний розвиток підприємства: сутність та визначення [Електронний ресурс] / А.В. Дакус, М.О. Сімченко. – Режим доступу: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-3.pdf>
5. Енергетично-ресурсна складова розвитку України / [С.О. Довгий, М.І. Євдошук, М.М. Коржнев та ін.] ; НАН України, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформ. простору. – К. : Ніка-Центр, 2010. – 264 с.
6. Запасна Л.С. Економічна сутність розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Л.С. Запасна. – Режим доступу: – http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp96/knp96_33-37.pdf.
7. Каміонський С.А. Підприємство як цілеспрямована система [Електронний ресурс] / С.А. Каміонський // Сайт компанії «Світ фінансів». – Режим доступу: <http://www.finmir.com.ua/content/view/98/170/lang.uk>.
8. Мороз О.С. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: проблеми та шляхи вирішення / О.С. Мороз // Економіка промисловості. – 2013. – № 4 (64). – С. 135–143.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- Верховної ради України (<http://rada.gov.ua/>);
- Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (<http://smida.gov.ua/>);
- ТОВ «Метінвест холдинг" (<http://www.metinvestholding.com/ua>);
- ТОВ «ДТЕК» (<http://www.dtek.com/uk/home>).